

Rovers, B. 1997. "Kleemans, E.R. (1996). Strategische misdaadanalyse en stedelijke criminaliteit. Enschede: Universiteit Twente." Pp. 407-409 in Mens & Maatschappij, vol. 72.

Kleemans, E.R., *Strategische misdaadanalyse en stedelijke criminaliteit: Een toepassing van de rationele keuzebenadering op stedelijke criminaliteitspatronen en het gedrag van daders, toegespitst op het delict woninginbraak.*

Dissertatie Universiteit Twente Enschede, 1996.

ISBN 90-365-0859-2

Volgens sommige criminologen blijft de wetenschappelijke ontwikkeling van hun discipline achter bij die van andere sociale wetenschappen. Ze wijten dit aan het feit dat veel onderzoek wordt gefinancierd door maatschappelijke instellingen, wier interesses en belangen doorgaans niet synchroon lopen met de wetenschappelijke eisen die aan fundamenteel onderzoek worden gesteld. Dit resulteert in onderzoek waarin nauwelijks theoretische of empirische vooruitgang valt waar te nemen. De studie van Kleemans toont aan dat het ook anders kan. In opdracht van de politie heeft hij onderzoek gedaan naar het hoe en waarom van de stedelijke spreiding van woninginbraken. Zijn proefschrift is een bewijs dat financiering uit de derde-geldstroom het doen van gedegen fundamenteel onderzoek niet in de weg hoeft te staan.

De vraagstelling is deels beschrijvend en deels verklarend/toetsend. Kleemans wil weten op welke wijze woninginbraken zijn gespreid over buurten, doelwitten en tijdstippen en stelt zich vervolgens de vraag in hoeverre deze spreiding kan worden verklaard vanuit het doelgerichte keuzegedrag van daders. Het empirisch onderzoek is gebaseerd op de woninginbraken, die in de periode 1987-1992 in Enschede plaatsvonden, en de (bekend geworden) daders van deze delicten.

Kleemans zet zich af tegen de gangbare theoretische benaderingen. De sociaal-ecologische benadering en de situationele benadering verkeren volgens de auteur zowel theoretisch als empirisch op dood spoor. Hoewel de achtergronden verschillen, is de kritiek op beide benaderingen identiek. Een belangrijke tekortkoming is volgens Kleemans, dat de micro-basis van de bestudeerde macro-verschijnselen ontbreekt. De relaties tussen gebiedskenmerken en de spreiding van delicten zijn voor meerdere (theoretische) uitleg vatbaar. Alleen door het gedrag van individuele daders te bestuderen, kan meer kennis worden verkregen omtrent de spreiding van delicten over de stad. Een tweede punt van kritiek is, dat er geen onderscheid wordt gemaakt tussen de vraag waarom delicten plaatsvinden (criminele motivatie) en de vraag waarom ze plaatsvinden op bepaalde lokaties en tijdstippen. Dit onderscheid is volgens de auteur noodzakelijk om de stedelijke spreiding van delicten beter te begrijpen.

Het theoretisch alternatief is een rationele-keuzebenadering, waarin het plegen van delicten wordt voorgesteld als doelgericht keuzegedrag. Criminele motivatie wordt hierbij als een constante beschouwd. Verklaard wordt via welke keten van beslissingen de motivatie wordt omgezet in delictgedrag met bepaalde tijd-ruimtelijke kenmerken. Kleemans beschrijft het tot stand komen van het delict woninginbraak als een hiërarchisch, sequentieel keuzeprocess, waarbij de keuze van de lokatie (de buurt) vooraf gaat aan de keuze van het doelwit. In het algemeen zal de keuze van een inbreker voor een lokatie worden beperkt door zijn *awareness space*: het gebied in de stad waarin hij bekend is. Deze ruimte werkt als een *constraint* op zijn handelen, het plegen van delicten buiten dit gebied zou hoge (additionele) kosten met zich meebrengen. Andere *constraints* die worden genoemd, zijn de afstand tot het doelwit, de potentiële buit, het risico op betrapping en de mogelijkheden en beperkingen die voortvloeien uit eventuele samenwerkingsverbanden tussen inbrekers. Stap voor stap beschrijft Kleemans de handelingsalternatieven die zich in de verschillende beslissingsstadia voordoen en de meest waarschijnlijke gedragsuitkomsten.

De micro-hypothesen die voortvloeien uit het verklaringsmodel, worden in het empirisch onderzoek grotendeels bevestigd: samenhangen tussen verschillende buurtkenmerken en het inbraakniveau verdwijnen zodra wordt gecontroleerd voor de geografische nabijheid (van woon- of verblijfplaatsen) van inbrekers. Woningen die liggen in gebieden die tot de *awareness space* van grote groepen mensen behoren, zoals woningen aan doorgangs- en ontsluitingswegen, blijken vaker doelwit van inbraak dan woningen aan buurtstraten. Vrijstaande woningen zijn naar verhouding vaker doelwit van inbraak dan hoogbouw- of tussenwoningen (lager risico op betrapping).

Op onderdelen kan inhoudelijke kritiek worden geleverd op dit onderzoek. Niet alle hypothesen zijn even kritisch getoetst en soms is sprake van opportunisme in de wijze waarop eigen en andermans empirische materiaal wordt beoordeeld. Ook had de redactie van het boek 'strakker' gekund: het aantal (vaak letterlijke) herhalingen in de tekst is overdadig. Deze kritiek is echter van ondergeschikt belang. Kleemans' proefschrift kenmerkt zich door een weinig geziene combinatie van theoretische diepgang en empirische grondigheid. Het mag dan ook als een bijzondere aanwinst voor de Nederlandse criminologie worden beschouwd.

Ben Rovers